

Toimenpidealoite TPA 16/2025 vp

Pihla Keto-Huovinen kok ym.

Toimenpidealoite lastensuojelun sijaishuollossa olevien lasten ja nuorten suojelemisesta hatkaamistilanteissa ja ennakkoivan puuttumisen mahdollistamisesta vaaratilanteiden estämiseksi

Eduskunnalle

Lapsilla on oikeus turvallisuuteen, huolenpitoon ja suojatuksi tulemiseen. Lastensuojelulain tarkoitus — lapsen suojelu ja turvaaminen — ei toteudu kuitenkaan kaikkien lasten ja nuorten osalta. Lapsiasiavaltuutetun mukaan lastensuojelun sijaishuollossa kirjataan vuosittain noin 3 800 luvattonta poissaoloa, eli hatkaa. Viime vuosina hatkat ovat yleistyneet ja niiden kestot pidentyneet. Hatkat ovat nuorille vaarallisia, sillä niiden aikana nuoret ovat usein alttiina päihteiden käytölle, rikosten tekemiselle sekä esimerkiksi seksuaaliselle hyväksikäytölle.

Tämänhetkinen lainsäädäntö ei mahdollista hatkaamiseen puuttumista riittävällä tavalla. Viranomaistoiminnan haasteena on muun muassa virka-avun pyytämiseen oikeutettujen tahojen suppeus suhteessa siihen, että kadonneen henkilön ilmoituksen voi tehdä kuka tahansa. Sijaishuolto- paikan henkilökunta ei voi lastensuojelulakiin nojaten myöskään ottaa kiinni luvattomasti poistunutta lasta tai nuorta sijaishuolto- paikan ulkopuolelta. Nykyinen lainsäädäntö velvoittaa etsimään hatkassa olevaa nuorta aktiivisesti, mutta ei kuitenkaan mahdollista hänen kiinniottamistaan tilanteessa, jossa nuori löytyy etsinnän tuloksena. Lastensuojelun työntekijät ovat usein tilanteessa, jossa nuori tavoitetaan ja löydetään, mutta nuori ei suostu lähtemään mukaan ja nousemaan lapselle varattuun kuljetukseen. Mikäli nuori ei suostu puhumalla tulemaan kuljetusvälineeseen, tarvitaan tilanteeseen aina poliisi paikalle. Virka-avun saaminen paikalle voi kestää, jolloin nuori saattaa päästä livahtamaan uudestaan karkuun.

Poliisi myös päättää virka-avun antamisesta aina tapauskohtaisesti ja usein on käynyt myös niin, ettei poliisi ole antanut virka-apua. Tällaisissa tilanteissa lastensuojeluviranomainen on varsin voimaton toimimaan lapsen edun mukaisesti ja toteuttamaan sitä velvollisuutta, joka lastensuojeluviranomaiselle on annettu. Poliisin tarjoamalla välittömällä virka-avulla on monesti keskeinen merkitys lapsen tai nuoren luvattoman poissaolon katkaisemiseksi. Sijaishuollossa on myös tilanteita, joissa itsetuhoinen nuori poistuu luvatta yksiköstä tarkoituksenaan vahingoittaa itseään. Lastensuojelun työntekijät voivat yksikön ulkopuolella puuttua tilanteeseen, jossa nuori on akuutisti vaaraksi itselleen, mutta eivät esimerkiksi turvata ja rauhoittaa tilannetta siirtämällä nuorta kuljetusvälineeseen ja kuljettamalla yksikköön. Mikäli virkavallan tulo tilanteeseen kestää, voi nuori karata tällaisesta tilanteesta ja pyrkiä uudelleen vahingoittamaan itseään.

Tällä hetkellä lastensuojelussa on myös nuoria, joiden etsiminen ei ole työntekijän näkökulmasta turvallista, vaan ohjaajaa on uhattu teräaseella tai nuoret ovat kaupungilla uhanneet ohjaajaa vä-

Toimenpidealoite TPA 16/2025 vp

kivallalla. Lastensuojeluyksiköissä lapsilta on otettu haltuun teräaseita. Nuorten riidat ovat eskaloituneet joukkotappeluiksi, koska yksikön ovia ei saa lukita. Myös puhelimen käyttöä tulisi voida rajata nykyistä voimakkaammin. Nykyinen laki on tehty aikana, jolloin puhelimet olivat vain puhelimia. Pelkkää yhteydenpidon rajoittamista ei voida pitää lapsen edun toteutumisen kannalta riittävänä, vaan olisi voitava rajata laajemmin päätelaitteen käyttöä, koska esimerkiksi some-sillöt voivat vaikuttaa lasten ja nuorten hyvinvointiin.

Ennakoiva puuttuminen auttaisi ehkäisemään vaaratilanteita lastensuojelulaitoksissa. Nykyisen lainsäädännön mukaan lastensuojeluyksiköissä kaiken ennakoivan puuttumisen pitää kuitenkin perustua vahvaan epäilyyn. Työntekijöiden toimintamahdollisuudet ovat hyvin rajalliset, vaikka nuoren käytöksestä olisi selvästi nähtävissä, että hän suunnittelee luvatonta poistumista, huumeiden käyttöä tai itsensä vahingoittamista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin mahdollistaakseen hatkaamiseen puuttumisen riittävän nopeasti laajentamalla virka-avun pyytämiseen oikeutettujen tahojen piiriä, hatkaamistilanteiden kiinniotto-oikeuden täsmentämiseksi lainsäädännössämme ja mahdollistaakseen ennakkollisen puuttumisen ja yhteydenpidon rajoittamisen nykyistä paremmin.

Toimenpidealoite TPA 16/2025 vp

Helsingissä 11.4.2025

Pihla Keto-Huovinen kok
Marko Kilpi kok
Christoffer Ingo r
Mari Kaunistola kok
Juha Hänninen kok
Paula Werning sd
Petri Honkonen kesk
Mira Nieminen ps
Sari Sarkomaa kok
Joakim Vigelius ps
Rami Lehtinen ps
Sofia Vikman kok
Jouni Ovaska kesk
Tiina Elo vihr
Krista Mikkonen vihr
Atte Kaleva kok
Teemu Kinnari kok
Mauri Peltokangas ps
Ben Zyskowicz kok
Alviina Alametsä vihr
Jarmo Lindberg kok
Jessi Jokelainen vas
Susanne Päivärinta kok
Olga Oinas-Panuma kesk
Pauli Aalto-Setälä kok
Onni Rostila ps
Jarno Linnell kok
Miapetra Kumpula-Natri sd
Sari Tanus kd
Timo Heinonen kok
Sinuhe Wallinheimo kok
Martin Paasi kok
Ville Merinen sd
Jorma Piisinen ps
Aleksi Jäntti kok
Terhi Koulumies kok
Eva Biaudet r
Mika Riipi kesk
Elisa Gebhard sd
Pia Lohikoski vas
Hanna Räsänen kesk
Saku Nikkanen sd
Mikko Ollikainen r
Lauri Lyly sd

Toimenpidealoite TPA 16/2025 vp

Pia Hiltunen sd
Sara Seppänen ps
Janne Heikkinen kok
Oskari Valtola kok
Eeva Kalli kesk
Mia Laiho kok
Markku Eestilä kok
Antti Kangas ps
Sofia Virta vihr
Ritva Elomaa ps
Matias Mäkynen sd
Hilkka Kemppi kesk
Bella Forsgrén vihr
Laura Huhtasaari ps
Eveliina Heinäluoma sd
Arja Juvonen ps
Timo Suhonen sd
Anne Rintamäki ps
Anna-Kristiina Mikkonen sd
Pia Sillanpää ps
Laura Meriluoto vas
Pinja Perholehto sd
Marko Asell sd
Ari Koponen ps
Anders Norrback r
Heikki Vestman kok
Sheikki Laakso ps
Mai Kivelä vas
Ville Väyrynen kok
Nasima Razmyar sd
Mika Kari sd
Eemeli Peltonen sd
Riitta Mäkinen sd
Petri Huru ps
Kaisa Garedew ps
Mikko Lundén ps
Mikko Polvinen ps
Niina Malm sd
Harry Harkimo liik
Henrik Vuornos kok
Maaret Castrén kok
Karoliina Partanen kok
Saara-Sofia Sirén kok
Heikki Autto kok
Ville Kaunisto kok
Ville Valkonen kok

Toimenpidealoite TPA 16/2025 vp

Pauli Kiuru kok
Milla Lahdenperä kok
Lotta Hamari sd
Piritta Rantanen sd
Päivi Räsänen kd
Helena Marttila sd
Fatim Diarra vihr
Aino-Kaisa Pekonen vas
Hanna Kosonen kesk
Merja Rasinkangas ps